

KÉT HASONLÓ TÁRGYÚ REFERÁLÓ KIADVÁNY ÖSSZEHASONLÍTÁSA A PÁRHUZAMOS KÖZLÉSEK SZEMPONTJÁBÓL

N. Nagy Katalin

Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár

A szakirodalmi tájékoztatásért felelős országos, illetve ágazati intézmények feltáró, referáló és közreadó tevékenységében fellelhető átfedések témája mint a szakirodalmi tájékoztatás egyik alapvető problémája, jónéhány éve jelen van a hazai szakirodalomban. Napjainkban inkább csak lappangva: főként az információ-túlermeléssel, az információs forradalommal foglalkozó publikációk problémafelvetései mögött kereshetjük az átfedő munka miatti aggodalmat.

Lázár Péter, amikor 1964-ben a korszerű szakirodalmi dokumentációval, annak szervezeti kérdéseivel foglalkozott, több ízben jutott arra a következtetésre, hogy az információközlések párhuzamossága könnyen válhat a tájékoztató tevékenység kerékkötőjévé, bár optimistán összegez: úgy véli, e probléma az esetek többségében körültekintő szervezéssel kiküszöbölhető. „Természetes – írja –, hogy valamely mű-többszörös dokumentációs feltárása nem feltétlenül káros vagy felesleges. Az azonban bizonyos, hogy az említett [ti. a semmiféle többletet nem adó] párhuzamos feldolgozások rendszerint feleslegesek, és a dokumentáció szervezetlenségéből következnek, nem pedig az olvasók differenciált érdeklődésének céltudatosan differenciált kiszolgálásából” [1].

Polzovics Iván 1970-ben áttekintő elemzést készített a műszaki és gazdasági tájékoztatás fejlődéséről, akkori helyzetéről, miközben többszörösen állítja pellengérré a párhuzamos információfeldolgozást és -közlést: „Minden információs tevékenység alapja és kiindulópontja a vonatkozó szakirodalom folyamatos figyelemmel kísérése és feltárása, s így természetes, hogy ilyen jellegű tevékenységgel valamennyi információs szervben találkozunk. Ez a folyamatos feltáró munka emellett az információs feldolgozó tevékenységnek a legköltségesebb szektora; egyrészt a vonatkozó szakirodalom volumenéből folyó beszerzési költségek, a beszerzett szakirodalmi egységekben közölt szakirodalmi tételek (döntően a folyóiratcikkek és kongresszusi közlemények) nagy

száma és azok áttekintésével, válogatásával és feldolgozásával járó igen jelentős munkaigény következtében, másrészt pedig a feldolgozott másodlagos információk közreadásának és visszakeresésre alkalmas tárolásának további számottevő költségei miatt. Mindez a tevékenység annyira költséges – mint már fentebb említettük –, hogy a kiadott szolgáltatások árbevételeiben csak kis részben térül meg. Ezért igen fontos népgazdasági követelmény, hogy számos információs szerv létezése esetén a beszerzési, figyelemmel kísérő és feldolgozó funkciók ugyanarra a szakirodalmi forrásanyagra nézve többszörösen ne ismétlődjenek, hanem az ún. párhuzamos feldolgozás csak az egyes szakterületek követelményei által indokolt esetben következzen be” [2].

1976-ban Rózsa György az információs forradalom kérdéskörét vizsgálva arra a következtetésre jutott, hogy mind a primer, mind a szekunder információhordozókban ugyanazon információ sokszoros közléséről van szó, s nem pedig merőben új jelentéstartalmak robbanásszerűen megnövekedett mennyiségéről. A szekunder irodalommal, illetve a többszörös (átfedő) információközlésekkel kapcsolatos végső következtetését két szellemes hasonlatában summázta. „Ami pedig a referálólapokat illeti – illetlen a hasonlat, de nem jár messze az igazságtól –, azok körülbelül olyanok, mint a sokféle márkájú mosóporok, amelyek tartalma, összetétele lényegében azonos, címkéjük, csomagolásuk (és áruk) más és más” [3]. Ugyanezt a jelenséget világítja meg a második „Micimackó effektus” is: „Micimackó Malackával vadászni megy, és azt hiszik, hogy egy menyét nyomait követik, pedig csak a lábnyomaikat követik körbe-körbe. Róbert Gida világosítja fel őket: 'Csacsi öreg medvé, hát mit csináltál? Előbb kétszer egymás után megkerülted a cserjét, aztán Malacka utánad szaladt, aztán megint kétszer megkerültétek, és éppen a negyedik körbe fogtatok bele'” [3].

A hivatkozott cikk tehát megkérdőjelezi annak az információrobbanásnak a létjogosultságát, amelyet a

hatalmas tömegű szakirodalom és belőle eredően a primernek és szekundernek elkeresztelt információk már-már áttekinthetetlen kavalkádjá hívott életre, illetve okozott. Ezt a jelenséget Rózsa György olyan, információtartalmat szennyező körülménynek tekinti, amelyet az információhordozók teremtettek.

Héberger Károly (1981) nem elvi, hanem teljesen gyakorlati, nevezetesen a dokumentációs és információs kiadványok „szabad megjelentetése” és a bennük levő információk áru jellege közötti összefüggésben veti fel a többszörös információközlés problematikáját: „A folyóiratok kiadását engedélyhez kötő rendelkezés felmenti az engedélyezési procedúra alól az olyan bibliográfiai ill. dokumentációs kiadványokat, amelyek csak a művek címét, illetve rövid tartalmukat közlik. Ez a rendelkezés (a bürokrácia csökkentésének kétségtelen célja mellett) tág teret ad a párhuzamosságoknak (a szellemi és anyagi javak pazarlásának), s ezzel eredeti célkitűzéseivel ellenkező hatást gyakorol” [4].

A szakirodalomban a szekunder információk többszörös közlése – az eddigi idézeteken túlmenően is – visszacsengő probléma, nem kívánatos jelenség. Felvetése bármely szempontból (elvi, áru, felhasználói szempont) történik is, mindig gazdaságtalan és káros jelenségnek minősül.

A dokumentációs kiadványok mindmáig a szakirodalmi tájékoztatás gerincét képezik: előállításuk továbbra is munkaidőigényes, s ha lehet, még költségesebb, mint a korábbi évtizedekben volt. Az ugyanazon primer forrásokra visszamenő információk különféle dokumentációs kiadványokban való közzétételét elmarasztaló publikációk szinte ösztönöznek arra, hogy *e jelenséget bibliográfiai bizonyítással is le lehetne leplezni*, bár a vele közeli kapcsolatban levő szakemberek pusztán emlékezetükre támaszkodva sem jönnek zavarba, ha éppen példálózni kell róla.

A vizsgálat tárgyát képező két dokumentációs kiadvány bibliográfiai feltárása

A hazai viszonyokkal foglalkozó szakirodalomban a tájékoztató tevékenység párhuzamosságainak problematikája – láttuk – a kijelentések szintjén maradt. S ha e kijelentések tapasztalatokra támaszkodnak is, belőlük pontos nagyságrendekre nem lehet következtetni. Ezért érdekesnek véltük, és semmiképpen sem tartottuk károsnak, ha *konkrét kiadványok összehasonlítása* révén próbálkozunk meg a párhuzamosan közölt referátumok kimutatásával. Az általunk elvégzett és e cikk táblázataiban közzétett elemzés szerény próbálkozás volt arra nézve, hogy egy szakterület (népgazdasági ágazat) két hazai tájékoztató kiadványát összevessze, s a bibliográfiai azonosítás után tényszerűen állapítsa meg a párhuzamos közlések gyakoriságát.

Magunk számára előzetesen az alábbi kérdéseket tettük fel:

- van-e ténylegesen az országos és az ágazati szekunder szakirodalmi tájékoztatás között párhuzamosság,
- ha van párhuzamos referátumközlés, az milyen nagyságrendű,
- a párhuzamos közlést indokolja-e az információtartalom sajátosan más szempontú megközelítése,
- van-e lehetőség a referátumok párhuzamos közléseinek a megszüntetésére?

Elemzésünk tárgyául az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár (OMIKK) *Műszaki Lapszemle* sorozatából a *Mélyépítés–Vízépítés* című referálólapot, valamint a Vízügyi Dokumentációs és Továbbképző Intézet (VIZDOK) kiadásában megjelenő *Vízügyi Figyelő*t választottuk.

A két, tartalmában és referátumainak jellegében is nagyon hasonló kiadvány egyazon népgazdasági ágazat információs szükségletét elégíti ki, és mind a kettő elsősorban folyóiratcikkeket ismertet. Eleve feltételeztük tehát, hogy az azonos felhasználói réteg és a referálás fő irányát képező folyóiratcikkek következtében e területen „nem jön össze” annyi tartalmi és értelmezéssel bíró különbség, hogy az országos (általánosabb szintű) és az ágazati (célra orientáltabb) tájékoztatás teljesen elkerülje a párhuzamosságokat.

Mintavételül 1980 januárjától az év júniusáig (fél év) terjedő időszakot választottuk. Bár az OMIKK kiadványa havonta, a VIZDOK kiadványa pedig – kettős számokat adva – kéthavonta jelenik meg, feltételeztük, hogy az elemzés féléves „időátfogása” biztosítja a párhuzamos közlések „tettenérését”.

A féléves vizsgálati idő megfelelő számú közleményt kínált fel elemzésünkhöz: összesen 4465 referátumot hasonlítottunk össze a két referálólapban.

Az elemzést manuálisan végeztük el. Külön-külön felváltuk a referáló kiadványokat bibliográfiai tételekre (a hozzájuk tartozó referátumokkal együtt), és az így nyert anyagot újrendeztük a referált folyóiratok címe, száma és azon belül a referált cikkek lapszáma szerint. Az újrendezést követően egy-egy folyóiraton belül időrendileg összeállt az a halmaz, amelyről az adott időszakban a *Mélyépítés–Vízépítés* és a *Vízügyi Figyelő* referátumot közölt.

A továbbiakban – a szűkítés elvét követve – a két kiadványban referált folyóiratok címét hasonlítottuk össze, kiemeltük az azonos címeket, majd a folyóiratok száma, illetve a folyóiratcikkek oldalszáma alapján azonosítottuk az egybeeső referátumokat.

Az elemzés e fázisának számszerű adatait, a párhuzamosan közölt referátumokra való szűkítés folyamatát teljes részletességgel az *1. táblázat* tartalmazza.

A párhuzamosan figyelt folyóiratok és a párhuzamosan közölt referátumok aránya

	<i>Műszaki Lapszemle</i> <i>Mélyépítés—Vízépítés</i> 1980. 1—6. szám Megjelenés: havonta	<i>Vízügyi Figyelő</i> 1980. 1—6. szám (kettős számokban) Megjelenés: kéthavonta
A figyelt folyóiratok száma	251 folyóirat	147 folyóirat
A párhuzamosan figyelt folyóiratok száma	55 folyóirat	
A referált folyóiratcikkek száma	2356 referátum	2109 referátum
A párhuzamosan figyelt folyóiratokból közölt referátumok száma	1154 referátum	1005 referátum
A párhuzamosan figyelt folyóiratok ugyanazon számaiból referált cikkek száma	656 referátum	568 referátum
A két referálólap azonos cikkekről közölt referátumainak száma	430 referátum	

A párhuzamos referátumközlések előfordulásának gyakorisága

Az 1. táblázat adataiból mindenekelőtt azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az általunk megvizsgált két referáló kiadványban *valóban jelen van a párhuzamos referátumközlés gyakorlata*. Bár a *Mélyépítés—Vízépítés* által figyelt 251, a *Vízügyi Figyelő* által figyelt 147 folyóiratból csupán 55 folyóirat figyelése bizonyult párhuzamosnak, az összes referátum közel fele ebből a mezőnyből került ki. A párhuzamosan közölt 430 referátum ráadásul csak a vizsgált időszakban kimutatható átfedéseket reprezentálja. A figyelt folyóiratokból készített referátumok közzétételében mutatkozó időelcsúszások miatt — tanúskodik róla az 1. melléklet — a tényleges átfedés még nagyobb mérvű. Az egy folyóiraatra a tárgyidőszakban eső referátumok átlagait a 2. táblázat, a párhuzamos referátumok százalékos arányait a 3. táblázat tartalmazza. A párhuzamos közlések intenzitását a legtisztábban, tehát a vizsgálat „időátfogásából” következő torzítások nélkül a 3. táblázat 3. sora adja meg, ahol is az átfedő referátumok előfordulásának gyakorisága ugyanazon folyóirat-számok figyelése esetén az OMIKK kiadványában 65,6, a VIZDOK-éban 75,6%-os.

2. táblázat

Az egy folyóiraatra eső referátumok átlagai

	<i>Műszaki Lapszemle</i> <i>Mélyépítés—Vízépítés</i>	<i>Vízügyi Figyelő</i>
Az egy folyóiraatra eső referátumok átlaga	13,4	14,3
A párhuzamosan figyelt folyóiraatokra eső referátumok átlaga	20,2	17,7

A helyzet ilyen állása következtében a felhasználó nagyjából a következő monológot mondhatja el: „Sajnos csak mind a két dokumentációs kiadvány átnézése után lehetek tájékozott szakterületem irodalmi újdonságai-ban. S eközben mennyi párhuzamos jelzés! De mintha a párhuzamos közlések, amelyek másfelől a leghasználhatóbbak, viszonylag kevés folyóiraatra mennének vissza! No, nézzük mennyire is? Nem lenne-e jobb, ha ezeket a folyóiratokat saját magam nézném át?”

3. táblázat

A párhuzamos referátumok százalékarányai

	Műszaki Lapszemle Mélyépítés– Vízépítés	Vízügyi Figyelő
Az átfedő referátumok aránya az összes referátumhoz képest	18,2%	20,4%
Az átfedő referátumok aránya a közösen figyelt folyóiratokból készített referátumokhoz képest	37,2%	43,8%
Az átfedő referátumok aránya a közösen figyelt folyóiratok egyazon számaiból készített referátumokhoz képest	65,6%	75,6%

Persze, ez az elképzelt felhasználói monológ, amelynek konklúzióját csak igen kevesen valósíthatnák meg, nem csökkenti a dokumentációs kiadványoknak a szakirodalmi tájékoztatásban betöltött szerepét és jelentőségét, csupán azt szeretnénk volna érzékeltetni vele, hogy a felhasználó szempontja serkentőleg hathat a szakkönyvtári és információs intézményi együttműködési készség kifejlődésére. Itt szeretnénk visszautalni a cikkünk bevezetőjében idézett publikációk intelmeire is, amelyek szerint a dokumentációs tevékenység igencsak megkívánja a szervezést, az időnkénti számbavételt, a műhelyszintű vizsgálatokat és elemzéseket, illetve – ha szükség van rájuk – a pályamódosításokat.

A közösen figyelt primer folyóiratok feldolgozásának jellemzői

Az 1. mellékletben felsorolt 55 közösen figyelt folyóirat referálásának jellemzői főképpen két dologra hívják fel a figyelmet: először arra, hogy a két dokumentációs kiadvány a referátumok közzétételének gyorsasága tekintetében eltér egymástól, másodszor arra, hogy mindkettő következetlenül tárja fel a „közös forrásokat”.

A *Vízügyi Figyelő* az esetek többségében, függetlenül attól, hogy kéthavonta jelenik meg, referátumait némileg gyorsabban teszi közzé, mint a *Mélyépítés–Vízépítés*. A mintavételül szolgáló féléves időszakban a *Vízügyi Figyelő* 25, a *Mélyépítés–Vízépítés* 13 alkalommal közölte gyorsabban az azonos számokból készült referátumokat. 17 alkalommal a két kiadvány gyorsasága megegyezett.

A külföldi folyóiratokat hazánkba való érkezésük után a megrendelő intézmények körülbelül hasonló időszakban kapják meg. A kiadványok előállításának

folyamatát meghatározó szervezés lehet az oka annak, hogy a két referálólap gyorsaság tekintetében eltér egymástól. Az eltérő gyorsaságú referálói és közreadói gyakorlatból következik az is, hogy az egyébként mindkét kiadványban oly bőségesen referált folyóiratok közül pl. a *Civil Engineering* (London), a *Civil Engineering* (New York), a *Vodosnabženie i Sanitarnâ Tehnika* (Moszkva), a *Wasser, Luft und Betrieb* (Hamburg), és a *Wasserwirtschaft–Wassertechnik* (Berlin, NDK) mintavételi időszakunkban nem vált átfedő referátum forrásává.

A megjelenés gyorsasága ugyan nem lényegtelen szempontja a tájékoztatásnak, de talán ennél is súlyosabb probléma az, ha a feltárás következtelen. A táblázat adatsorai tanúsítják, hogy mindkét lap gyakorlatban milyen sokszor fordul elő egyes folyóiratszámok feltárásának és referálásának az elhagyása. Amíg az egyik lap egy-egy adott folyóirat bizonyos számairól egyszerűen elfeledkezik, addig a másik nagy fontosságot tulajdonít nekik, és referátumokat közöl cikkeikről. Az 1. melléklet szerint az OMIKK kiadványában 98 olyan folyóiratszám feltárása történt meg, amelyet a VIZDOK nem referált, a VIZDOK pedig 78 olyan folyóiratszámot tárt fel, amelyet az OMIKK kiadványa nem méltatott figyelemre.

Bár nincs kizárólagos paraméter arra nézve, hogy egy-egy folyóiratszámhoz hány referátum közlése az optimális, még kevésbé, amikor két referáló orgánusról van szó, mégsem tűnik egészen megfontoltnak az olyan feltáró tevékenység, ahol egyes számokból 8–10–12 referátum is készül, másokból viszont egy sem, vagy csak egy-kettő.

Elemzésünk megengedi azt a következtetést, hogy a referálók munkájuk során nem csupán objektív, hanem szubjektív szempontokat is intenzíven érvényesítenek.

A párhuzamosan közölt referátumok jellege és hasonlósága

Elemzésünk utolsó fázisában a két dokumentációs kiadvány néhány esetlegesen kiválasztott párhuzamos referátumát állítottuk egymás mellé. Tartalmuk, a bennük fellelhető információk jellege alapján azt próbáltuk meg felderíteni, hogy az országos és ágazati tájékoztatás között vannak-e, s ha igen, milyen mértékűek a megközelítési különbségek.

Összesen 27–27 párhuzamos referátumot hasonlítottunk így össze. Belőlük néhányat a 2. melléklet tartalmaz. Felkért szakértőnk (a vízügyi ágazat szakértelének alapos ismerője) a referátum-mintát végigelemezte, és 13 esetben az OMIKK, 14 esetben pedig a VIZDOK által készített referátumot találta a tartalmat pontosabban, szakszerűbben visszatükrözőnek, viszont egyetlen esetben sem állapított meg más megközelítést.

Egyetértett velünk abban a feltételezésünkben, hogy egy adott szakmai közleményről (esetünkben folyóiratcikk-ről) nem lehet mást mondani, csak azt a tényyszerűséget lehet jobban, vagy kevésbé jól „tolmácsolni”, amit az adott dokumentum hordoz.

E fázisban végzett vizsgálatunk lényegéhez hozzátartozik, hogy felkért szakértőnk nem tudta, mely referátum melyik intézmény végterméke. Értékelő munkája során ennek ellenére – és következetesen – az azonos folyóiratokból készült referátumokat *mindig ugyanazon intézmény kiadványában találta jobbnak*, az információs tartalmat pontosabban visszatükrözőnek. Így például, a *Wasserwirtschaft* és a *Water Research* cikkeit az OMIKK-ban, míg az *Abwassertechnik*, a *Bauingenieur*, a *Gas und Wasserfach* és a *Travaux* anyagát a VIZDOK-ban referálják szakszerűbben.

Nagyon valószínű, hogy e felismerés az információs intézmények referálói tevékenységének műhelygyakorlata utal vissza. Pontosabban arról van szó, hogy az információs intézmények az esetek nagy többségében mindig ugyanazon személynek (külső munkatársnak) adnak megbízást egy adott folyóirat feltárására és referálására. Így nem nehéz levonni azt a következtetést, hogy a folyóirat átfogta szakterület jobb ismerője a szakmai minőség szempontjából is jobb referátumot készít annál is inkább, mert a szakkifejezések magyar vonzatait pontosabban alkalmazza az idegen nyelvű szöveg tömörítése közben.

Ismételten leszögezzük, hogy a kevés számú referátum, amelyet jellegük szerint is összehasonlítottunk, önmagában nem elégséges az általánosításhoz. A vizsgálat egészét azonban arra eléggé biztosan utaló jelzésnek tartjuk, hogy az ország, ezen belül egy-egy népgazdasági ágazat *sokkal inkább hasznát venné egy, de a jelenlegiekhez képest koncentráltabb* információs kiadványnak, amelynek révén a felhasználók időt, az információs intézmények pedig nem kevés költséget és szellemi energiát takaríthatnának meg a maguk számára.

Amire nem gondoltunk elemzésünk elkezdése előtt az az, hogy a párhuzamos referátumok számszerű feltárása, ezek jellegének összehasonlítása ennyire *egyértelműen kimutatja az információs intézmények műhelygyakorlatának fogyatékoságait, a koordináció hiányosságait*. Elemzésünk legfőbb tanulságának azt tartjuk, hogy a közreadott információk tömege nem is olyan nagy munkával áttekinthetővé tehető, és az efféle áttekintések elkészítése a minőség javítása érdekében – elsődlegesen éppen az információs intézmények feladata lenne.

*

A szakirodalmi tájékoztatás egyre kevésbé elemezhető és értékelhető úgy, hogy a könyvtárak primer dokumentumbázisait ne érintse. A szakkönyvtárak és információs intézmények egymásra épüléséből és kölcsönös kapcsola-

tából következik, hogy a gyűjtőkori és szolgáltatási együttműködés – egymással összefüggésben – gyakorlati szükségszerűséggé vált. Abban az esetben, ha a különböző dokumentumokat gyűjtő és szolgáltató könyvtárak saját felhasználóik, olvasóik igényei és szükségletei miatt nem mondhatnak le a primer dokumentumok más könyvtárakkal való párhuzamos beszerzéséről, *még mindig van lehetőség a szolgáltatási együttműködésre*, az információs kiadványok primer dokumentumbázisának pontos körülhatárolására, amely legkönnyebben a folyóiratok esetében oldható meg.

Benedek Jenő a Tudománypolitikai Irányelvek és a műszaki könyvtárak kapcsolatrendszerének elemzése során azt a megállapítást tette, hogy „szükséges, hogy a tájékoztatási intézmények egészséges versenye kialakuljon, de ugyanakkor ez ne okozzon felesleges átfedéseket, népgazdasági szinten anyagi és szellemi erőpazarlást” [5].

Remélhetőleg Zsidai Józsefnek lesz igaza, aki szerint „a felhasználó feladatainak jobb ellátása érdekében mindent meg fog tenni a valóban értékes információk megszerzésére. Egyidejűleg az információk forgalmazói is a jó és értékes kínálatra fognak törekedni, mert csak is a jó portéka talál gazdára” [6].

Az e cikkben elemzett két dokumentációs kiadvány gazdaságossága, a rájuk fordított költségek megtérülése nem ismeretes előttünk. Az azonban bizonyos, hogy kellő koordinációval a jelenlegi két kiadványnál sokkal hatékonyabb, a felhasználó számára mindenképpen használhatóbb kiadvány készülhetne, mentesen a párhuzamos közlések viszonylagosan magas számától.

Végezetül megjegyezzük, hogy témaválasztásunk véletlenszerű volt. Az elemzést az OMIKK és az ágazati információs központok dokumentációs, információs kiadványai alapján több témában is elvégezhetjük volna (pl. bányászat, gépészet, kémia, vegyipar, környezetvédelem).

Hivatkozások

1. LÁZÁR Péter: A korszerű szakirodalmi dokumentáció, Bp. OMKDK, 1964. p. 169.
2. POLZOVICS Iván: A műszaki-gazdasági tájékoztatás fejlődése és helyzete Magyarországon = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 17. köt. 3. sz. 1970. p. 203–232.
3. RÓZSA György: Információs forradalom, vagy „kettős Micimackó effektus”? Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 23. köt. 6. sz. 1976. p. 239–241.
4. HÉBERGER Károly: Az információk fokozott hasznosítása gazdasági és műszaki fejlődésünk kulcskérdése = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 28. köt. 10. sz. 1981. p. 430–432.
5. BENEDEK Jenő: A Tudománypolitikai Irányelvek. A tudományos–technikai forradalom és a műszaki könyvtárak = Könyvtári Figyelő, 16. köt. 1970. p. 298.
6. ZSIDAI József: Az információ árujellegének néhány aspektusa = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 28. köt. 7. sz. 1981. p. 281–285.

1. melléklet

A Műszaki Lapszemle, Mélyépítés—Vízépítés és a Vízügyi Figyelő
által párhuzamosan figyelt szakfolyóiratok feltárásának jellemzői

Sor- szám	Folyóirat	Mindkettő által referált számok	Csak a Műszaki Lapszemle által referált számok	Csak a Vízügyi Figyelő által
1.	Abwassertechnik (NSZK)	79/5. 79/6.	79/4.	79/3. 80/1.
2.	Acta Hydrochimica et Hydrobiologica (NDK)	79/4.	79/7.	79/6.
3.	Bauingenieur (Nyugat-Berlin)	79/11.	79/6–11.	80/2.
4.	Baumaschine und Bautechnik (NSZK)	79/10–12.	79/6–9.	—
5.	Bautechnik (Nyugat-Berlin)	79/6. 79/10.	79/5. 79/7–9. 79/11–12. 80/1.	80/2.
6.	Bauplanung-Bautechnik (NDK)	79/8–9.	79/6–7. 79/10. 79/12.	79/11.
7.	Civil Engineering (Anglia)	—	79/6–10.	80/1.
8.	Civil Engineering (USA)	—	79/6.	79/8. 79/11.
9.	Gas und Wasserfach (NSZK)	79/9–12. 80/1–2.	—	—
10.	Gas-Wasser-Abwasser (Svájc)	—	79/5.	79/9. 79/11.
11.	Gesundheits-Ingenieur (NSZK)	79/11.	79/9–10.	—
12.	Gidrotehničeskoe Stroitel'stvo (SZU)	79/10–11.	79/8. 80/1.	79/9. 79/12.
13.	Gidrotehnika i Melioraciã (SZU)	79/9–12.	—	79/8.
14.	Hidrológiai Közlöny	79/7–11.	—	—
15.	Hidrotehnicã (Románia)	79/8.	79/5–7.	79/9–12.
16.	Houille Blanche (Franciaország)	79/4–5.	79/1.	79/2–3.

Sor- szám	Folyóirat	Mindkettő által referált számok	Csak a Műszaki Lapszemle által referált számok	Csak a Vízügyi Figyelő által
17.	International Water Power and Dam Construction (Anglia)	79/9.	79/7.	79/10–12. 80/1–2.
18.	Inženiárské Stavby (Csehszlovákia)	79/7–10. 79/12.	79/11.	—
19.	Journal of the American Water-Works Association (USA)	79/6–9. 79/10.	79/5.	—
20.	Journal of the Water Pollution Control Federation (USA)	79/7–10.	—	79/6. 79/11.
21.	Magyar Építőipar	79/9–10.	—	79/12.
22.	Magyar Kémikusok Lapja	79/8.	—	79/9.
23.	Mélyépítéstudományi Szemle	79/11.	79/8–12.	—
24.	Osnovaniã Fundament i Mehanika Gruntov (SZU)	79/5.	79/7–9.	79/6.
25.	Österreichische Wasserwirtschaft (Ausztria)	79/7–12. 80/1–2.	—	—
26.	Plan (Svájc)	—	79/7–8.	79/4.
27.	Proceedings of the ASCE. Journal of the Environmental Engineering Division (USA)	79/4.	79/3. 79/5.	—
28.	Proceedings of the ASCE. Journal of the Geotechnical Engineering Division (USA)	79/9. 79/11.	79/7–8. 79/10.	—
29.	Proceedings of the ASCE. Journal of the Hydraulic Division (USA)	79/7–10.	—	79/11–12.
30.	Proceeding of the ASCE. Journal of Irrigation and Drainage Division (USA)	79/3.	—	79/2.
31.	Proceedings of the ASCE. Journal of the Structural Division (USA)	79/10.	79/7–9. 79/11.	—
32.	Proceedings of the ASCE. Transportation Engineering Journal of ASCE (USA)	79/5.	79/4. 79/6.	—

Sor- szám	Folyóirat	Mindkettő által referált számok	Csak a Műszaki Lapszemle által referált számok	Csak a Vízügyi Figyelő által
33.	Stroitel'stvo Turboprodov (SZU)	79/12. 80/1.	79/7–11.	—
34.	Technique de l'Eau et l'Assainissement (Belgium)	79/392–396.	—	—
35.	Techniques et Sciences Municipales l'Eau (Franciaország)	79/8–9. 79/11–12.	79/7.	79/10. 80/1.
36.	Tiefbau (NSZK)	79/9–12. 80/1.	—	80/2.
37.	Travaux (Franciaország)	79/535–537.	79/533–34. 79/538–539.	79/540.
38.	Tribune du CEBEDEAU Centre Belge d'Etude et Documentation (Belgium)	79/427 –28. 79/429. 79/432.	79/426.	79/430. 79/431. 79/433.
39.	Umwelt. VDI (NSZK)	79/4–5.	79/3.	80/1.
40.	Vízügyi Közlemények	79/3–4.	—	—
41.	Vodní Hospodárství „A” (Csehszlovákia)	79/7–11.	79/12.	—
42.	Vodní Hospodárství „B” (Csehszlovákia)	79/7. 79/9–11.	80/1.	79/8.
43.	Vodohospodarský Casopis (Csehszlovákia)	79/4–5.	— 79/6.	79/3.
44.	Vodosnabženie i Sanitarná Tehnika (SZU)	—	79/7–8.	79/6. 79/9–12. 80/1–2.
45.	Vom Vasser (NSZK)	—	79/53.	79/50.
46.	Wasser und Boden NSZK	79/8–12.	80/2.	80/1.
47.	Vasser, Luft und Betrieb (NSZK)	—	79/4.	1979/80. különszám
48.	Wasserwirtschaft (NSZK)	79/10–12.	79/5. 79/7–8.	79/9. 80/1–2.
49.	Wasserwirtschaft-Wassertechnik (NDK)	—	79/6.	79/7–11. 80/1–2.
50.	Water and Pollution Control (Anglia)	—	79/8. 79/10–12.	79/3. 79/4. 80/1.
51.	Water and Waste Treatment (Anglia)	79/8–9.	79/7.	80/1.

Sor- szám	Folyóirat	Mindkettő által referált számok	Csak a Műszaki Lapszemle által referált számok	Csak a Vízügyi Figyelő által referált számok
52.	Water Research (Anglia—USA)	79/9—12.	79/4. 79/7.	80/1—2.
53.	Water and Wastes Engineering (USA)	—	79/4—6. 79/11.	79/7—10.
54.	Water Services (Anglia)	79/1003—1006.	79/1001—1002.	79/1000. 79/1007.
55.	Zeitschrift für Wasser Abwasser Forschung (NSZK)	79/5.	79/6.	80/1.

2. melléklet

Minta a párhuzamosan közölt referátumokból

Műszaki Lapszemle. Mélyépítés—Vízépítés

Vízügyi Figyelő

625M2/80

621.642.34

CSA

628.336.6:645.5—52

Csapadékmedencék lefolyás-szabályozásának tervezése automatikus folyótóretesz* alkalmazásával. (Planung von Regenbecken-abflusssteuerungen unter Verwendung des „automatischen“ Drosselschiebers.) — FAHRNER, H. = Abwassertechnik, 30. k. 5. sz. 1979. okt./nov. p. 8—12. á:7, b:14.

A szabályozott és irányított retesz közötti különbség. Az automatikus folyótóretesz alkalmazásának előnyei. Szabályozási lehetőségek automatizált reteszekre. Reteszek elrendezésének és szabályozási lehetőségeinek vázlata. A retesz szerkezet kiválasztása és a beépítési lehetősége. Az átfolyás mérésének eljárása. A sebességfüggő mérési eljárás és a vizállás függő mérőeljárás. A szabályozás kiválasztása. Üzembiztonság és beruházási ráfordítás.

Esővíztároló medencék lefolyás-szabályozásának tervezése „automatikus” fojtó-tolózárak alkalmazásával (Planung von Regenbecken-Abflusssteuerungen unter Verwendung des „automatischen“ Drosselschiebers). FAHREN, H. = Abwassertechnik, 30. k. 5. sz. 1979. okt.—nov. p. 8—12, á:7, b:14.

Az esővíztároló medencék tervezésénél gyakran adódik olyan feladat, amit tisztán hidraulikai eszközökkel nem lehet optimálisan megoldani. Ilyen esetekben az átfolyástól függő fojtó-tolózárak alkalmazása kiválóan bevált.

Vízgépészet, esővíztároló, csatorna, tervezés

1038M3/80

556.531.4/5

VVV

581.526.3:581.115

Submerz makrofiták víz anyagtartalma és gázanyagcseréje közötti viszony. (Beziehungen zwischen Wasserinhaltsstoffen und Gasstoffwechsel submeren Makrophyten.) JORGA, W.; IWEISE, G. = A. Hydrochim. Hydrobiol., 7. k. 4. sz. 1979. (érk. dec.) p. 379—400, á:10, b:20.

Egy IRGA-helyszíni laboratóriummal hét makrofita fajta gázanyagcseréjét vizsgálták egy folyóban és egy kútban. A szénhidrogéncsere mérleghányadai 24 órás vizsgálatnál pontos megállapításokat tesznek lehetővé a különböző fajtákról és az oxigénbevételről a folyóvízben. Az állomány diverzitása azonban relatív stabil összeteljesítményt eredményez. Különbség a kútvíz és a folyóvíz algaflajtái között.

Összefüggés a vízben oldott anyagok, valamint a bemerülő vízínövények gázanyagcseréje között (Beziehungen zwischen Wasserinhaltsstoffen und Gasstoffwechsel submeren Makrophyten). — JORGA, V.; WEISE, G. = Acta Hydrochim. Hydrobiol. 7. k. 4. sz. 1979. p. 379—400, á:10, b:20.

Egy IRGA-terep-laboratórium segítségével a helyszínen megmérték a Fehér-Elsterben lévő hét vízínövény gázanyagcseréjét. Ugyanezt megtették kútvízben is. A széndioxid anyagcseréből megállapították, hogy az 24 óra alatt is az éves viszonylatban is ingadozik.
Vízínövény, gázanyagcseré.

* A közölt mintákban a helyesírási hibákat és a bibliográfiai adatok pontatlanságait szándékosan nem javítottuk ki, hiszen ezek is a fel-tárás jellemzői közé sorolhatók — A szerk.

838M3/80

624.138.9:691.175–488

TAM

691.175–416:624.15

Geotextíliák használata földmunkáknál. (Einsatz von Geotextilien in Grundbau.) – BATCKE, W. = Bauingenieur, 54. k. 11. sz. 1979. p. 429–430, á:8.

Geotextíliák alkalmazási példái olyan esetekben, amelyeknél a fő igénybevételt a víz okozza. Példák a geotextília mechanikai igénybevételére. Geotextília átengedi a vizet és visszatartja a szilárd anyagokat.

Geotextíliák alkalmazása az alapozásban (Einsatz von Geotextilien im Grundbau). – BÄTCKE, W. = Bauingenieur, 54. k. 11. sz. 1979. p. 429–430, á:8, b:1.

A textíliákat a földmunkáknál a víz- és tengerparti építésben, töltések, árvédelmi gátak, szivárgók és vízelvezető létesítmények kivitelezésében egyaránt alkalmazzák. A geotextíliák hidraulikai és mechanikai tulajdonságai változóak. Előnyös tulajdonság, hogy nemcsak drénhatásuk van, hanem a földmű állékonyságához is hozzájárulnak.

329M1/80

627.84

VEO

628.113.1:628.12

Az Aabach-völgyzárógát szállítóberendezése gépi és villamos berendezések. (Die Förderanlage des Wasserverbandes Aabach – Talsperre – Maschinelle und Elektrische Einrichtungen.) – EBEL, O. G. = Gas Wasserf. Wasser Abwasser, 120. k. 9. sz. 1979. p. 409–414, á:7.

A berendezést egy maximálisan 2800 m³/óra szállítóáramra méretezték, amelynek szállítási magassága 63,7 és 86,3 m-es víztükörnél volt. Az erősen ingadozó előzetes nyomás ellenére a szivattyúk konstans szállítóáramot kell szolgáltatassanak. Beépítenek négy vízszintesen osztott vízműszivattyút, amelynek fordulatszáma szabályozható, és amelyeket a felső tározó vízszintje szerint szabályoznak. A fordulatszám szabályozás előnyei. A vérszámszolgáltatás, a kösítés elleni védelem, a klóraddagolás és kompresszorállomás a préselés előállítására.

Az Aabach Völgyzárógát Vízműszövetségének szivattyútelepe Gépészeti és elektromos berendezések (Die Förderanlage des Wasserverbandes Aabach – Talsperre. Maschinelle und elektrische Einrichtungen). – EBEL, O. G. = GWF, 120 k. 9. sz. 1979. szept. p. 409–414, á:7.

Címeli szivattyútelep max. 2800 m³/óra vizet szállít 63,7–86,3 m emelőmagassággal. 4 vízszintesen osztott szivattyú fordulatszámmal vezérelt meghajtással. Ez a vízzárógát vízállásától függ. A fordulatszám szabályozása által elért előnyök. Biztonság a kösítés ellen, klóraddagolás, kompresszorállomás a víz alsó, hidegebb O₂-ben szegény rétegének oxigénújitására.

1957M5/80

556.33

FAV

556.33.024:621.039.85

A talajvíz hidrokémiai és izotóp fizikai fejlesztése a Paderborn-i vízáadó rétegben. (Hydrochemische und isotonenphysikalische Entwicklung des Grundwassers im Paderborner Aquifer.) – GEIH, A.; MICHEL, G. = Gas u. Wasserf. Vasser Abw., 120. k. 12. sz. 1979. p. 576–582, á:5, t:2, b:14.

A Paderborn környéki mészkő vízáadó réteget hasznosításának kezdete 1971 óta hidrokémiai és izotópfizikailag megfigyelés alatt tartják. A közületi vízellátás fejlesztése Paderbornban. A hidrogeológiai áttekintés. A márgával fedett karsztréteg vízáadó rendszere. A hidrokémiai és hidrofizikai vizsgálatok eredményei. Talajvíz a nem fedett karsztban, valamint a márgával fedett karsztban. Utóbbiban kloridvizek, szulfátvizek és hidrokarbonátvizek találhatók.

A Paderborn-i vízvezetőréteg vízkémiai és izotópfizikai tulajdonságainak kialakulása (Hydrochemische und isotonenphysikalische Entwicklung des Grundwassers im. . .). – GEYH, M. A.; MICHEL, G. = GWF, 120. k. 12. sz. 1979. p. 576–582, á:5, t:2, b:14.

A szóban forgó vízvezető réteget 1971 óta hasznosítják, és mind vízkémiai, mind izotópfizikai szempontból szűrőpróbaszerűen ellenőrzik. Az elemzési értékek (a nyomás alatti és a szabad felszíni víztartó rétegeknél) nem tisztázzák, hogy a kitermelt talajvíz a mélykarsztból, vagy a szomszédos ásványvizes területről származik.

1537M4/80

627.82

Beton duzzasztógátak haladó szerkezeti megoldásai. (Vyvojové konstrukce betonových prehrad.) – HOBST, L. = Inž. Stavby, 27. k. 10. sz. 1979. p. 471–474, á:5, b:7.

A beton súlygátak olyan szerkezeti kialakítását ismerteti, ami lehetővé teszi a folyamatos betonozást összefüggő rétegekben, a szórt gátak építésére való gépek alkalmazása mellett. Szigetelőköpeny megoldása PVC-fólia felhasználásával. Labirintóműtések megoldási változatai és osztóhézagok esetében. Repedési helyek előre történő meghatározása. A betonkeverék elkészítése és bedolgozása vibrohengerek segítségével.

TÁR

627.828

Új technológiai eljárások a beton völgyzárógátak építésénél (Vyvojové konstrukce betonových prehrad.) – HOBST, L. = Inz. Stavby, 27. k. 10. sz. 1979. p. 471–474, á:5, b:7.

A szerző pillérsoros betonvölgyzárógátakkal foglalkozik. A korszerű beton súly- és íves gát gazdaságosabb, mint a földgát.

*

2044M5/80

628.312.3

Az oxigénfogyasztás meghatározásának lehetőségei. (BOD₅: are there alternatives available?) – SHERRARD, J. H.; FRIEDMAN, A. A. stb. = J. Water Poll. Contr. Feder, 51. k. 7. sz. 1979. (érk. dec.) p. 1799–1804, b:16.

Az ötnapos BOI igen megbízható információkat szolgáltat egy adott szennyvíz oxigénfogyasztásának, illetőleg szerves szennyeződésének mértékéről, segítségével figyelemmel lehet kísérni a szennyvíztelepeken a szerves anyag lebontásának folyamatát. Mérése azonban közismerten nehéz és nagy ráfordítást igényel, ezért a mérés automatizálásával és széles körű elterjedésével nem lehet számolni. A szerzők megvizsgálták és összehasonlították az egyéb szóba jöhető módszereket: KOI, rövidített BOI, TOC, TOD stb.

VVV

543.381:628.312.3

Van a BOI₅ mérésének alternatív módszere? (BOD₅: are there alternatives available?) – SHERRARD, J. H.; FRIEDMAN, A. A.; RAND, M. C. = J. WPCF, 51. k. 7. sz. 1979. júl. (érk. 79. nov.) p. 1799–1804, b:16.

Az 5 napos biokémiai oxigénigény-vizsgálatot a szennyvizek, valamint a befogadók vízminőségének, ill. oxigénfogyasztásának megállapítására régóta használják. A vizsgálat korlátaira tekintettel olyan alternatív módszereket javasolnak szennyvíztisztító telepi vizsgálatokhoz, amelyek a BOI mérést felválthatják. Vízminőség vizsgálat, hidrokémia, BOI-teszt, oxigénhiány.

*

N. NAGY Katalin: Két hasonló tárgyú referáló kiadvány összehasonlítása a párhuzamos közlések szempontjából

A cikk két magyarországi referálólap, a rokon szakterületeket képviselő *Műszaki Lapszemle. Mélyépítés–Vízépítés* és a *Vízügyi Figyelő* tevékenységének átfedéseit mutatja ki egy féléves, 1980-ból származó mintavétel alapján. A két lap által párhuzamosan feldolgozott folyóiratok száma 55 (251 ill. 147-ből), míg a tárgyidőszak alatt megjelent 2356 ill. 2109 referátumból 430-at tettek közzé párhuzamosan. A referátumok jellegében nincs eltérés. Célszerű lenne, ha a két lap összeolvadna, vagy hatékonyan összehangolná tevékenységét.

Mrs. N. NAGY, K.: Comparison of two abstracts journals covering similar subject areas with respect to overlap

Based on a half-year period in 1980 the author reveals the overlap of two Hungarian abstracts journals on hydrology and waterworks: *Műszaki Lapszemle. Mélyépítés–Vízépítés* and *Vízügyi Figyelő*. The number of the periodicals processed by both abstracts journals is 55 (out of 251 and 147, resp.), while that of the common abstracts is 430 (out of 2356 and 2109, resp.). No differences have been observed in the characteristics of the abstracts. Consequently, the two journals should be merged or they must efficiently coordinate their activities.

* * *

* * *

Н. НАДЬ, К.: Сравнение двух одинаковых по тематике реферативных изданий с точки зрения параллельности их сообщений

В статье подсчитывается повторяемость сообщений в двух венгерских реферативных журналах родственной тематики: *Műszaki Lapszemle*, *Mélyépítés-Vízépítés* и *Vízügyi Figyelő* на основании исследования их полугодового материала, опубликованного в 1980 году. Количество журналов, обработанных параллельно обоими изданиями 55 (из 251 и 147) и количество рефератов одних и тех же статей 430 (из 2356 и 2109). В рефератах не наблюдалось расхождений. Было бы целесообразно этим двум реферативным журналам объединиться в один или для повышения их эффективности координировать их деятельности.

* * *

Frau N. NAGY, K.: Ein Vergleich von zwei Referateblättern über ähnliche Themen aus der Sicht der parallelen Mitteilungen

Zwei ungarische Referateblätter auf dem Gebiet des Tiefbaues und des Wasserbaues: *Műszaki Lapszemle*, *Mélyépítés-Vízépítés* und *Vízügyi Figyelő* wurden aufgrund einer Musternahme in 1980 auf Überlappungen untersucht. Die Zahl der von beiden Publikationen parallel bearbeiteten Zeitschriften war 55 (von 251, bzw. 147) und die Zahl der parallel publiziert Referate von den im untersuchten Halbjahr erschienen 2356 bzw. 2109 Referaten war 430. Im Charakter der Referate besteht keine Abweichung. Es wird festgestellt, dass es zweckmässig wäre, die beiden Referateblätter zusammenzulegen oder effektiv zu koordinieren.

* * *

Kedves Olvasónk!

Az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár jövőre ünnepli meg fennállásának századik évfordulóját. Ehhez kapcsolódva különgyűjteményt szeretnénk kialakítani az OMIKK, illetve elődei kiadványaiból.

A különgyűjtemény — szándékunk szerint — magában foglalná az intézmény összes monografikus kiadványát, az általa kiadott időszaki kiadványok első és különféle változásait tükröző számait, valamint minden egyéb olyan dokumentumot (ismertetés, cikk, tanulmány, térkép, kézirat stb.), amely az intézmény működésével kapcsolatban van.

Feltételezzük, hogy kedves olvasóink közül sokan rendelkeznek az intézmény egy-egy régebbi kiadványával, illetve rá vonatkozó dokumentummal. Amennyiben támogatni kívánják törekvésünket, kérjük szíveskedjenek gyűjteményünk számára rendelkezésre bocsátani ezeket a relikviákat. Különgyűjteményünk számára ily módon a felszabadulás előtti és az 1945–1960 közötti dokumentumokat szeretnénk mindenekelőtt megszerezni, ami elkerülhetővé tenné a szóban forgó dokumentumok törzsállományunkból való kivonását.

A felajánlott dokumentumokat — szívességet előre is köszönve — Maurer Péter gyűjti össze (OMIKK, Bp. Pf. 12. 1428, I. em. 103-as szoba, tel.: 335-784 vagy 336-300/146. mellék), aki — értesítésre — készséggel ad bővebb felvilágosítást akcióinkról.

A gyűjtemény — elkészülte után — természetesen minden érdeklődő számára megtekinthető és helybenolvasás útján hozzáférhető lesz.

Futala Tibor
az Országos Műszaki Könyvtár
igazgatója